

การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์
ผ่านการขับเคลื่อนโครงการของมหาเถรสมาคมในจังหวัดกาญจนบุรี
The Development of the Monks' Potential in Public Welfare Through the
Implementation of Projects by the Supreme Sangha Council
in Kanchanaburi Province

พระครูถาวรกาญจนธรรม¹, พระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกร² และ สัณญา สดประเสริฐ³
Phra Khru Thawon Kanchanatham¹, Phramaha Prakasit Thitipasitthikorn²
and Sanya Sudprasert³

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhapanyasri Dvaravati Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: 1prakhruthawomkanchanatham@gmail.com

Received November 1, 2024; Revised September 19, 2025; Accepted September 20, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนโครงการของมหาเถรสมาคม พัฒนาแกนนำพระสงฆ์ขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสงเคราะห์และเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการของมหาเถรสมาคมของคณะสงฆ์ในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป / คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอเชิงพรรณนาด้วยเทคนิคการเล่าเรื่อง

ผลการวิจัยพบว่า

1. การขับเคลื่อนโครงการของมหาเถรสมาคม เป็นการตอบสนองความต้องการของชุมชน เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ การดูแลผู้สูงอายุ และการจัดกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ ส่งผลให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การทำงานร่วมกันได้เสริมสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของพระสงฆ์และความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชนที่ดีขึ้น ซึ่งทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและการสนับสนุนในการดำเนินโครงการ

2. การพัฒนาแกนนำพระสงฆ์ขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ โดยการอบรมและการพัฒนาพระสงฆ์ในจังหวัดกาญจนบุรีในทักษะด้านสาธารณสงเคราะห์ผ่าน

โครงการที่ดำเนินการโดยมหาเถรสมาคม การปรับปรุงความสามารถในการทำงาน การอบรมและการฝึกปฏิบัติช่วยให้พระสงฆ์สามารถนำความรู้ ทักษะ และกลยุทธ์ในการให้บริการแก่ชุมชน ไปปรับใช้ในงานสาธารณสงเคราะห์ได้จริง ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

3. รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการของมหาเถรสมาคมของคณะสงฆ์ในจังหวัดกาญจนบุรี เกิดจากกระบวนการพัฒนา ซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานของแกนนำพระสงฆ์ที่เข้าร่วมอบรมพัฒนาจนสามารถทำงานในชุมชน เกิดเป็นผลประจักษ์ พัฒนาเป็น “MONK MODEL” ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ M(Mindset) การปรับเปลี่ยนทัศนคติ O (Organization) การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ N (Networking) การหาเครือข่ายความร่วมมือตามกรอบ “บวร” เป็นส่วนสำคัญในการทำให้โครงการต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จ และ K (Knowledge) การแบ่งปันความรู้แก่กัน

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์; สาธารณสงเคราะห์; การขับเคลื่อนโครงการของมหาเถรสมาคม

Abstract

This research aims to investigate the implementation of Mahachulalongkornrajavidyalaya University's (MCU) projects, the development of monastic leaders in driving welfare initiatives, and propose a model for MCU project implementation by the Sangha in Kanchanaburi Province. Employing a participatory action research methodology, data were collected through in-depth interviews with 12 key informants. Content analysis and narrative techniques were used for data presentation.

The findings reveal:

1. The Implementation of projects effectively addresses community needs, including disaster relief, elderly care, and welfare activities, leading to improved quality of life. Collaborative efforts have fostered trust in the Sangha's capabilities and strengthened community-temple partnerships, resulting in increased community participation in project development and support.

2. The development of monastic leaders in welfare work involved capacity building through training programs for monks in Kanchanaburi Province. These programs, implemented by MCU, enhanced their welfare-related skills, improving their work efficiency. Training and practical experience enabled monks to effectively apply their knowledge, skills, and strategies in community welfare services, better meeting community needs.

3. The model for MCU project implementation by the Sangha in Kanchanaburi Province emerged from a developmental process driven by trained monastic leaders working within communities.

This successful model, termed the "MONK MODEL," comprises four key components: M (Mindset) – attitudinal adjustment; O (Organization) – efficient management; N (Networking) – collaboration within the "Borwor" framework (a Thai concept emphasizing collaboration between temples, communities, and government); and K (Knowledge) – knowledge sharing. These components are crucial for project success.

Keywords: Development of the Monk Capacity; Public Welfare; Project Implementation by the Sangha Supreme Council

บทนำ

หลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มิใช่เพียงแต่เป็นปรัชญาหรือทฤษฎีเท่านั้น หากแต่เป็นหลักการดำรงชีวิต (Payutto, 1995) การแสวงหาความสุขทั้งที่เป็นโลกียะและโลกุตระที่พระองค์ได้ทรงค้นคว้า แสวงหา สืบค้น ปฏิบัติ พิสูจน์ผลที่เกิดขึ้นด้วยพระองค์เอง เพราะพระองค์ทรงเปี่ยมไปด้วยพระปัญญาธิคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ การบำเพ็ญกรณียกิจของพระองค์และพุทธสาวก ทรงวางแนวทางไว้เมื่อครั้งส่งสาวกออกประกาศพระศาสนาครั้งแรกใจความว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงออกจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่มวลมนุษย์และเหล่าเทวดา พร้อมทั้งอนุเคราะห์สัตว์โลกทั้งปวง” (Mahachulalongkornrajavidyalaya, 1996) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมและกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสงเคราะห์เวไนยสัตว์ที่พระองค์ทรงมีความปรารถนาให้สาวกได้ถือเป็นแนวทางการอนุเคราะห์สงเคราะห์แก่ชาวโลก Wisuttho (2020) ได้ชี้แจงว่าหลักการสาธารณะสงเคราะห์ ซึ่งเป็นกิจที่คณะสงฆ์ไทยได้กำหนดไว้เป็นหนึ่งในภาระกิจหกด้านที่พระสังฆาธิการพึงกระทำคือด้านสังคมสงเคราะห์ ซึ่งมีลักษณะมี 4 ประการ ได้แก่ ประการแรกคือกิจกรรมที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินกิจการเองเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น โครงการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โครงการจัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ประการที่สองคือการช่วยเหลือร่วมกับกิจกรรมของผู้อื่นให้เป็นสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริม กิจกรรมที่ภาครัฐหรือภาคเอกชนหรือภาคประชาสังคมดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การขุดสระน้ำขนาดใหญ่เพื่อเป็นแหล่งน้ำ อุปโภคบริโภค เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน ประการที่สามคือการช่วยเหลือพัฒนาสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง การสร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ การสร้างประปาหมู่บ้าน และประการที่สี่คือการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนแบบทั่ว ๆ

ไป เช่น การจัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย การมอบเครื่องอุปโภคบริโภคและช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัย เช่น ไฟไหม้และน้ำท่วมรวมถึงการตั้งกองทุนทำอาหารเลี้ยงเด็กกำพร้าและเด็กด้อยโอกาส แนวทางดังกล่าวถือเป็นแนวทางและความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์เพื่อให้เกิดการสังเคราะห์ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (Srisangnam, 2019)

จังหวัดกาญจนบุรี โดยวัดและคณะสงฆ์ในพื้นที่ได้มีการดำเนินการตามนโยบายและแนวทางของมหาเถรสมาคม ในรูปแบบที่หลากหลาย และควมมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความยั่งยืนที่แตกต่างกันในบริบทของพื้นที่และศักยภาพ ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของพระสงฆ์ในจังหวัดกาญจนบุรีโดยรวม คือ การขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการ ที่ยังไม่ได้ประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับยุคสมัย อีกทั้งการขาดความเข้าใจในหลักการและแนวทางการดำเนินงานอย่างทั่วถึงและตรงกัน ถึงแม้ว่าวัดและพระสงฆ์ในจังหวัดกาญจนบุรี จะมีศาสนสมบัติที่อยู่ในรูปของทุนที่เป็นทรัพย์สินมากมายที่สะสมมาตั้งแต่ยุคดั้งเดิม ในฐานะผู้ครอบครองปัจจัยการผลิตที่สำคัญ อันได้แก่ ที่ดิน แรงงานซึ่งสร้างให้วัดกลายเป็นสถาบันทางเศรษฐกิจที่มั่นคงอย่างยิ่งในสังคมไทย ถ้าผู้เกี่ยวข้องทรัพย์สินของวัดไม่มีองค์ความรู้หรือขาดเอาใจใส่ที่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยไม่ได้จัดตามเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการศึกษา และการสาธารณสงเคราะห์ ก็อาจเป็นผลให้การดำเนินการด้านสาธารณสงเคราะห์ในพื้นที่ ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์และปัจจัยความสำเร็จอื่น ๆ รวมถึงปัญหาอุปสรรค เพื่อพัฒนากิจการด้านสาธารณสงเคราะห์ รวมถึงการนำเสนอการพัฒนากิจการด้านสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดกาญจนบุรี ให้บรรลุเป้าหมายของการดำเนินการตามแนวทางของมหาเถรสมาคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนโครงการของมหาเถรสมาคมของคณะสงฆ์ในจังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อพัฒนาแกนนำพระสงฆ์ขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสงเคราะห์ผ่านโครงการของมหาเถรสมาคมในจังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการของมหาเถรสมาคมของคณะสงฆ์ในจังหวัดกาญจนบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนาโดยทั่ว ๆ ไป หมายถึงการทำสิ่งเหล่านั้นให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เจริญขึ้น เหมาะสมกับบริบทยุคสมัย กล่าวได้ว่า “การพัฒนา” เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนจากสภาพที่ไม่เหมาะสม

ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่เหมาะสม น่าพึงพอใจ การพัฒนาจึงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่ง กล่าวคือ การพัฒนานั้นเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่ต้องมีการวางแผน มีเป้าหมายที่ชัดเจน โดย Chongwutwet (2007) มุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจะดีกว่าลักษณะเก่าที่มีอยู่หรือที่ผ่าน มา ทำให้การพัฒนาสามารถตีความหมายได้ 2 นัย คือ

1) การพัฒนาในความหมายแบบสมัยใหม่ หมายถึงการทำให้เจริญในด้านวัตถุ เช่น ระบบ สาธารณูปโภค การคมนาคม การขนส่ง เทคโนโลยี โดยใช้ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนด

2) การพัฒนาในแง่ของพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาด้านจิตใจและปัญญา โดยเน้นในด้าน คุณภาพชีวิต ความเกื้อกูลแก่สรรพชีวิตโดยไม่เบียดเบียนกัน การแสวงหาวิถีทางความสุขที่ยั่งยืนของ ตนเอง

ในทุกสังคมย่อมต้องการความเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ดำเนินไปในทางที่ดีขึ้นเจริญก้าวหน้า ขึ้นที่เรียกว่า "การพัฒนา" (Development) อาจให้คำจำกัดความของการพัฒนาได้ว่าเป็นกระบวนการเพิ่ม คักยภาพของบุคคลเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ คือคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในสังคม จากคำจำกัดความดังกล่าว การ พัฒนาจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลที่จะดำเนินการในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนา สำหรับความหมายของคำว่า "พัฒนา" ในภาษาไทยมาจากคำว่า "วฑฺฒน" ในภาษาบาลีและ "วรฺจน" ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ทำให้เจริญ หรือการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น" เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำ ให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา ขณะเดียวกัน การพัฒนามิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้น ของปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่หมายรวมไปถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่ม ความสุขของประชาชนด้วย เมื่อนำมาใช้กับการพัฒนาชุมชน เป็นการรวมกำลังดำเนินการปรับปรุงสภาพ ความเป็นอยู่ของชุมชนให้มีความเป็นปึกแผ่นและดำเนินการไปในแนวทางที่บุคคลต้องการ โดยอาศัยความ ร่วมกำลังของประชาชนในชุมชนนั้นในการช่วยเหลือตนเองและร่วมมือกันดำเนินงาน อย่างไรก็ตามมักจะ ได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากหน่วยงานราชการหรือองค์การอาสาสมัครอื่น ๆ ในการกำหนด นโยบาย แผนงาน และ โครงการ ต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ตามหลักการ บริหารจัดการ จัดเป็นกระบวนการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงความสามารถ และทักษะของผู้นำ กลุ่มจัดการทรัพยากรบุคคลและวัตถุ สามารถประสานทำงานร่วมกันให้ดีขึ้นเจริญขึ้น เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายของตนเอง และองค์การ กล่าวได้ว่า คือ กระบวนการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า สำหรับ แนวคิดของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาสามารถสรุปความได้ว่า การพัฒนามี 2 ความหมาย คือ การพัฒนามนุษย์ (Human Development) และการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Sciences and Technology) ซึ่งเปลี่ยนแนวทางมาเป็นค้นหาคำความรู้ เพื่อให้มนุษย์ได้ความรู้ที่จะมาจัดความสัมพันธ์ให้ มนุษย์อยู่กับธรรมชาติได้อย่างดี โดยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเทคโนโลยีก็ผลิตและให้พื้นฐานความคิดใหม่

นั้นด้วยแรงจูงใจใหม่ ที่ต่างไปอีกแบบหนึ่งเราก็มีวิทยาศาสตร์ได้ มีเทคโนโลยีได้ แต่มีด้วยฐานความคิดที่ต่างออกไป

แนวคิดเกี่ยวกับการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจที่พระสงฆ์โดยเฉพาะพระสังฆาธิการพึงดำเนินการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ โดยมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1) การสาธารณสงเคราะห์ที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น โครงการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โครงการจัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

2) การสาธารณสงเคราะห์ที่ร่วมกับกิจกรรมของผู้อื่นให้เป็นสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริม กิจกรรมที่ภาครัฐหรือภาคเอกชนหรือภาคประชาสังคมดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การขุดสระน้ำขนาดใหญ่เพื่อเป็นแหล่งน้ำ อุปโภคบริโภค เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน

3) การสาธารณสงเคราะห์ที่พัฒนาสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง การสร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ การสร้างประปาหมู่บ้าน

4) การสาธารณสงเคราะห์ที่เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนแบบทั่ว ๆ ไป เช่น การจัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย การมอบเครื่องอุปโภคบริโภคและช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัย เช่น ไฟไหม้และน้ำท่วมรวมถึงการตั้งกองทุนทำอาหารเลี้ยงเด็กกำพร้าและเด็กด้อยโอกาส

พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำด้านจิตใจ มีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีหน้าที่ตามภารกิจเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและสร้างความเข้มแข็งมั่นคงให้แก่พระพุทธศาสนาและสังคมประเทศชาติ ในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 ตริมาตร 20 และมาตรา 20 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ได้กำหนดเรื่องอำนาจและหน้าที่ของพระสังฆาธิการในตำแหน่งต่าง ๆ ไว้ชัดเจน

การบริหารงานด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็นกิจการของสงฆ์ที่ได้กำหนดไว้เป็นระเบียบกฎหมายเถรสมาคมข้อหนึ่งควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ส่วนกลางได้กำหนดว่าเป็นวิธีการดำเนินสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ที่พระสงฆ์หรือวัดต่าง ๆ จัดทำอยู่ในปัจจุบัน สามารถแบ่งออกเป็น 4 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 การเข้าไปดำเนินการ เป็นกิจการที่ดำเนินการหรือจัดทำโครงการขึ้นมาเอง ทั้งที่เป็นกิจการประจำหรือชั่วคราว เช่น การตั้งมูลนิธิ การตั้งกองทุน เพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือช่วยเหลือ

คราวประสบภัยพิบัติ การจัดโครงการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นต้น ซึ่งพระสงฆ์สามารถดำเนินการเองได้

แนวทางที่ 2 การเข้าไปสนับสนุน เช่น การพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนการจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ การช่วยเหลือทางราชการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด เป็นต้น อาจเป็นการเกื้อกูลกิจการของภาครัฐหรือของภาคเอกชนในลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วม เป็นต้น ซึ่งเป็นการทำกิจกรรมส่งเสริมหน่วยงานอื่นที่ทำอยู่แล้ว

แนวทางที่ 3 การเข้าไปแสวงหาการมีส่วนร่วม เป็นการช่วยเกื้อกูลในส่วนของสาธารณสมบัติโดยมุ่งเอาผลเพื่อส่วนรวมที่เป็นสาธารณที่เป็นวัตถุ เช่น การสร้างถนนการขุดลอกคูคลองการสร้างฌาปนสถาน การสร้างระบบประปาและระบบไฟฟ้าหรือเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งเน้นที่สาธารณสมบัติส่วนรวมเป็นหลัก

แนวทางที่ 4 การเข้าไปแบบให้เปล่า เช่น การช่วยผู้ประสบภัยพิบัติ ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย การประสบอุบัติเหตุ การประสบภัยธรรมชาติ การสงเคราะห์คนชรา คนพิการคนผู้ด้อยโอกาส หรือการสงเคราะห์โดยประการอื่น ๆ ทั้งในยามปกติและตามโอกาสที่มาถึง เป็นต้น ซึ่งเป็นความเมตตาเอื้ออาทรต่อผู้อื่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) คือใช้วิธีค้นคว้าและหาความรู้ ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งการแก้ปัญหาทำให้เกิดในการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลง (Change) และเป็นการดำเนินการวิจัยด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน หรือกลุ่มเป้าหมายในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย โดยมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการวิจัยร่วมกัน ซึ่งจะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแท็กการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1988) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) โดยผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนขั้นตอนการวางแผนโดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือระยะการเตรียมการ และระยะการวางแผน เพื่อจำแนกภารกิจในการทำงานให้ชัดเจนและสะดวกมากขึ้นเนื่องจากขั้นการวางแผนจะเริ่มดำเนินการเมื่อได้รับอนุมัติให้ทำโครงการวิจัย อีกทั้งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลเบื้องต้นบางส่วนเพื่อพัฒนาโจทย์การวิจัยก่อนแล้ว ผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรม ในวาระสำคัญต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เพื่อทำความเข้าใจ รู้จัก พูดคุย และสร้างความคุ้นเคยกับสมาชิกในชุมชน ทำให้มีความคุ้นเคยและได้รับความไว้วางใจ ซึ่งในกระบวนการเก็บข้อมูลในวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วม อันประกอบด้วย เทคนิค Participatory

workshop และ เทคนิค AIC เพื่อให้ได้ข้อมูลการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกระบวนการมีส่วนร่วมต่าง ๆ เหล่านี้ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำขั้นตอนการดำเนินงานของรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระยะ คือ การเตรียมการ (Pre-Research) การวางแผน (Planning) การปฏิบัติแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 21 รูปคน ประกอบด้วย กลุ่มเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ จำนวน 10 คน กลุ่มผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ/ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน

ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจาก ๑๑ ท่าน ประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ 1 รูป เจ้าคณะตำบล/เจ้าอาวาส 4 รูป ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ/ผู้นำชุมชน จำนวน 6 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการนี้ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้น่าเชื่อถือและตรงตามวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยออกแบบโดยใช้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งข้อดีของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ สามารถตอบคำถามการวิจัยได้หลายแง่มุม ช่วยเติมเต็มหรือเพิ่มพูนความครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้นและช่วยเอื้ออำนวยให้ผู้ใช่ผลการวิจัยรับรู้และเข้าใจปัญหาได้อย่างถ่องแท้ และให้แนวทางปฏิบัติสำหรับตัดสินใจวางแผนแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาการขับเคลื่อนโครงการของมหาเถรสมาคมของคณะสงฆ์ในจังหวัดกาญจนบุรี

การดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกาญจนบุรี ปัจจุบันยังมีการบริหารงานจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โดยแบ่งออกเป็น 8 ด้าน

1) ด้านความสามัคคี ได้แก่ ความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด

2) ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ ให้ความรู้ ดูแลสุขภาพ ปราศจากโรค ร่วมกับสถานีนามัยประจำตำบล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตรวจสุขภาพพระภิกษุสามเณร คิษย์วัด อบรมและร่วมทำกิจกรรมการจัดทำสมุนไพร รับประทานบำบัดรักษาด้วยยาสมุนไพร

3) ด้านวัฒนธรรมศีลธรรม ได้แก่ มรดกแห่งสังคมที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น และได้รับการถ่ายทอดกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน เป็นผลผลิตที่แสดงถึงความเจริญงอกงามทั้งด้านวัตถุและที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น จารีต ประเพณี ศีลธรรม กฎหมายและศาสนา เป็นต้น

4) ด้านส่งเสริมอาชีพ การประเมินศักยภาพของบุคคล กำหนดเส้นทางอาชีพที่เหมาะสม วางแผน และฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาและความก้าวหน้าในงาน

5) ด้านสันติสุข หมายถึง ความสัมพันธ์ที่ดีนี้ต้องเกิดจากความรัก ความเข้าใจ ความเห็นใจ ความยุติธรรม นี่เป็นภาพในอุดมคติ

6) ด้านศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาที่ให้กับสังคมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชน โดยผ่านสถาบันการศึกษา หรือให้แก่แก่นักเรียนผู้กำลังศึกษาอยู่

7) ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ การจัดสร้างเพื่อประโยชน์อันก่อให้เกิดผลต่อสาธารณะ เช่น การสร้างโรงพยาบาล การเยี่ยมมอมของแก่ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง การช่วยเหลือผู้ประสบภัย และ

4) ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม ผู้รู้คุณที่คนอื่นกระทำแล้วและทำตอบแทนบุคคลที่มีคุณ และสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เรา เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระมหากษัตริย์ เป็นต้น" เร่งรัดพัฒนาการด้านบริหารงานพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของพระศาสนาและเพื่อให้บุคลากรทางพระศาสนาสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และประชาชนต้องได้รับการพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสามารถดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข โดยมีการเผยแผ่หลักธรรมไปสู่ประชาชนในรูปแบบที่หลากหลายกว้างขวางและต่อเนื่อง

2. ผลการศึกษาการพัฒนาแกนนำพระสงฆ์ขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ผ่านโครงการของมหาเถรสมาคมในจังหวัดกาญจนบุรี

การพัฒนาแกนนำพระสงฆ์ขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือได้รับความร่วมมือจากแกนนำพระสงฆ์ และภาคีเครือข่ายในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย ซึ่งเห็นความสำคัญกับด้านสาธารณสุขสงเคราะห์

ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า การขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีผู้เข้ามามีส่วนร่วมดังนี้ ภาคีเครือข่าย แกนนำพระสงฆ์ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ หมอ รพ.สต. ในการร่วมหาทุน จัดซื้อเครื่องอุปโภค บริโภค และยารักษาโรคเบื้องต้น เพื่อมอบให้กลุ่มเปราะบางในอำเภอด่านมะขามเตี้ย

ด้านปัจจัยความสำเร็จ พบว่า การขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีปัจจัยที่ส่งผลให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี คือ ภาคีเครือข่ายระดับอำเภอ มีนายอำเภอเป็นต้น แกนนำพระสงฆ์มีระดับเจ้าคณะตำบล หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตั้งอยู่ที่วัดเจ้าคณะตำบล จึงทำให้งานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ได้รับความมือและขับเคลื่อนโครงการไปได้ด้วยดี

ด้านปัญหา อุปสรรค พบว่า การขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีปัญหาอุปสรรคในการทำงานดังนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจงานด้านสา

ธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ทำให้บางครั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ป่วย และญาติผู้ป่วย เนื่องจากคิดว่าเป็นของวัด ของพระสงฆ์ กลัวบาปกรรม ติดหนี้สงฆ์ จึงต้องชี้แจงทำความเข้าใจ

และแนวทางการสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยได้เสนอให้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยประสานกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

3. ผลการศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนโครงการมหาเถรสมาคมของคณะสงฆ์ในจังหวัดกาญจนบุรี

นวัตกรรมทางสังคม ที่เกิดจากการวิจัยและพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ผ่านการขับเคลื่อนโครงการของมหาเถรสมาคม จังหวัดกาญจนบุรี สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาและการใช้ความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อการให้บริการและความช่วยเหลือแก่ประชาชน ได้เกิดนวัตกรรมทางสังคมที่สำคัญ ดังนี้

1) การสร้างเครือข่ายพระสงฆ์แกนนำและองค์กรภาคประชาสังคม การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน การเชื่อมโยงพระสงฆ์กับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มชุมชนเพื่อร่วมมือกันในโครงการสาธารณสงเคราะห์ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การจัดงานบุญ และกิจกรรมช่วยเหลือสังคม การสร้างแพลตฟอร์มการสื่อสารการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์หรือระบบสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและประสานงานระหว่างพระสงฆ์และหน่วยงานต่างๆ

2) การพัฒนาโปรแกรมการอบรมและพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ โปรแกรมการอบรมเพื่อให้บริการสาธารณสงเคราะห์พัฒนาหลักสูตรการอบรมที่เน้นการให้บริการทางสังคมและการช่วยเหลือประชาชน เช่น การให้คำปรึกษาทางจิตใจ การจัดการโครงการสาธารณสงเคราะห์ การพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการโครงการการอบรมพระสงฆ์ให้มีทักษะในการบริหารจัดการโครงการและกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสาธารณสงเคราะห์ การใช้เทคโนโลยีเพื่อให้บริการการใช้แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ในการจัดการกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ เช่น การจัดระเบียบการแจกจ่ายสิ่งของหรือการจัดงานต่างๆ การใช้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และวางแผนการรวบรวมข้อมูลและใช้ระบบข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนและวางแผนการช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ

4) การพัฒนากิจกรรมการสร้างสรรคและการมีส่วนร่วมของชุมชน กิจกรรมการสร้างสรรค ร่วมกันการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์และชุมชน เช่น การจัดงานประเพณี การทำบุญร่วมกัน และกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมสาธารณะ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ เช่น การจัดกิจกรรมอาสาสมัคร การร่วมจัดทำโครงการ

5) การพัฒนาความยั่งยืนของโครงการสาธารณสงเคราะห์ การสร้างแผนการพัฒนายั่งยืน การวางแผนและดำเนินโครงการที่มีความยั่งยืน โดยการตั้งเป้าหมายระยะยาวและการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผลและการปรับปรุงการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้ดียิ่งขึ้น นวัตกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ในด้านสาธารณสงเคราะห์ แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างความสุขในสังคม โดยการรวมศักยภาพและความรู้จากหลายภาคส่วนมาใช้ร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลศึกษาการขับเคลื่อนโครงการของมหาเถรสมาคมของคณะสงฆ์ในจังหวัดกาญจนบุรี

จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาด้านสาธารณะสงเคราะห์ของพระสงฆ์แกนนำในอำเภอด่านมะขามเตี้ย ส่งผลให้พระสงฆ์แกนนำมีทักษะและความมั่นใจในการนำชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น การฝึกอบรมและกิจกรรมด้านสาธารณะสงเคราะห์ที่ถูกออกแบบมาเพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทของพระสงฆ์แกนนำ รวมถึงการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการตัดสินใจ มีส่วนสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถของพระสงฆ์แกนนำ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Kittivaramethi (2023) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการ ได้มีการดำเนินกิจกรรมด้านสาธารณสงเคราะห์ที่ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ กระบวนการในการขับเคลื่อนงาน โดยมีการร่วมกันประชุมวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง เป็นศูนย์ประสานงาน เมื่อเสร็จกิจกรรมก็ได้ร่วมกันทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้นและนำปัญหาต่าง ๆ นั้นไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป ซึ่งการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์นี้เป็นไปตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ในการพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์ที่เป็นรูปธรรม ได้มีการตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัย การส่งเสริมพระสงฆ์แกนนำในการดำเนินกิจกรรมโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาสัมมาชีพชุมชนด้วยการส่งเสริมอาชีพหลักสูตรระยะสั้นให้แก่ประชาชน จัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลืออนุสงเคราะห์สิ่งที่เป็นแก่ผู้ประสบภัย เป็นต้น

2. ผลการศึกษาการพัฒนาแกนนำพระสงฆ์ขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสงเคราะห์ผ่านโครงการของมหาเถรสมาคมในจังหวัดกาญจนบุรี

ผลจากการพัฒนาด้านสาธารณะสงเคราะห์พระสงฆ์แกนนำนี้เห็นได้ชัดว่าอำเภอด่านมะขามเตี้ย มีความเข้มแข็งขึ้นในหลาย ๆ ด้าน พระสงฆ์แกนนำที่ได้รับการฝึกอบรมมีความสามารถในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การพัฒนาโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการ

ของชุมชนอย่างแท้จริงช่วยสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างพระสงฆ์แกนนำและสมาชิกในเครือข่าย นอกจากนี้ ความสำเร็จของโครงการยังส่งผลให้ชุมชนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและพร้อมที่จะสนับสนุนกิจกรรมในอนาคต สอดคล้องกับ Laping (2024) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายและสร้างความเข้มแข็งของพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาหมู่บ้านน้ำโขง พบว่า การสร้างกลไกการพัฒนาเครือข่ายและสร้างความเข้มแข็งของพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาหมู่บ้านน้ำโขง พบว่ามีกลไกดังนี้คือ 1) กลไกการสื่อสารรูปแบบออนไลน์ที่ทันสมัย 2) กลไกการประชุมแลกเปลี่ยน และทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 3) กลไกการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่หมู่บ้านน้ำโขง และ 4) กลไกนวัตกรรมทางความคิดประเด็นการสื่อสารเผยแพร่อารมณ์รูปแบบใหม่ ๆ

แม้ว่าการพัฒนาด้านสาธารณะสงเคราะห์พระสงฆ์แกนนำจะมีผลลัพธ์ที่น่าพอใจ แต่ก็พบข้อจำกัดบางประการ เช่น ความท้าทายในการปรับใช้แนวคิดและทฤษฎีในบริบทท้องถิ่น รวมถึงความยากลำบากในการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของสมาชิกเครือข่าย ดังนั้น ควรมีการปรับปรุงกระบวนการเสริมพลังให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชน และควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความยั่งยืนของกิจกรรมพัฒนาสังคม ดังนั้น ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพระสงฆ์แกนนำในชุมชนอื่น ๆ โดยใช้แนวทางการพัฒนาเชิงการดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน การปรับปรุงและประยุกต์ใช้กลยุทธ์ที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาสังคมในวงกว้างและสร้างความเข้มแข็งในอำเภออื่น ๆ ได้เช่นกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

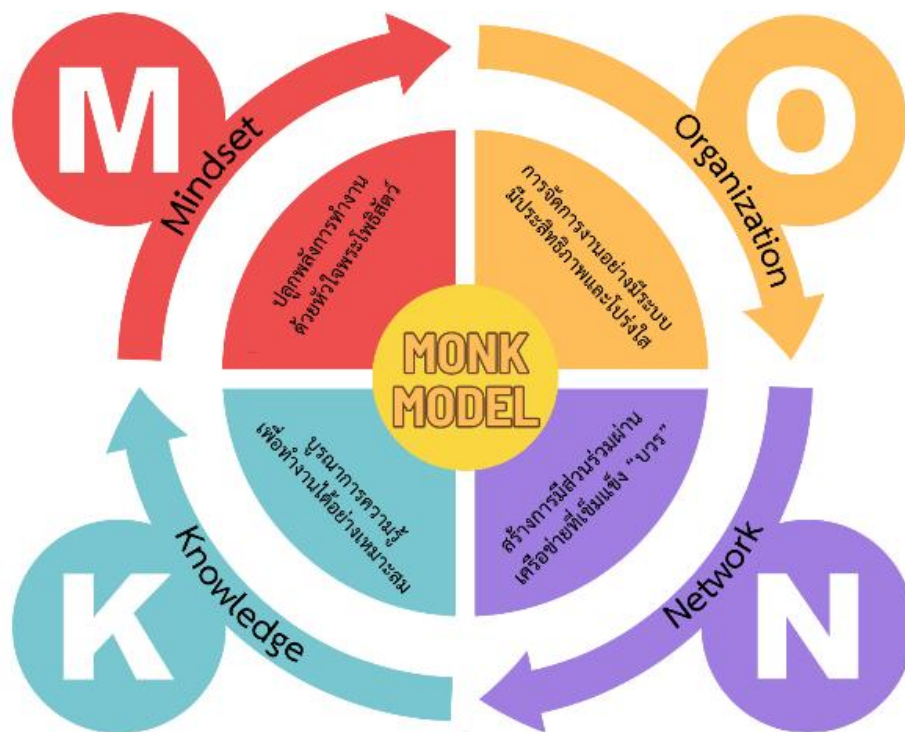
ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เกิดจากกระบวนการพัฒนา ซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานของแกนนำพระสงฆ์ที่เข้าร่วมอบรมพัฒนาจนสามารถทำงานในชุมชน เกิดเป็นผลประจักษ์ พัฒนาเป็น “MONK MODEL” เพื่อเป็นรูปแบบในการพัฒนา ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

Mindset (การปรับเปลี่ยนทัศนคติ) การปรับเปลี่ยนทัศนคติของพระสงฆ์แกนนำ และพหุภาคีเพื่อยุติการให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน ผู้ป่วย ผู้ประสบภัย ผู้สูงอายุ และการสร้างขวัญกำลังใจและการรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ การสร้างความเข้าใจในด้านการให้บริการสังคมเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สาธารณะ โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงวิธีการที่จากเดิมมองว่าเรื่องดังกล่าวไม่ใช่หน้าที่ของพระสงฆ์ แต่เป็นการทำหน้าที่ตามนโยบายของมหาเถรสมาคม

Organization (การบริหารจัดการ) ความสามารถในการบริหารจัดการงานด้านสาธารณสุข สงเคราะห์ โดยเฉพาะการจัดตั้งและบริหารโครงการที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือชุมชน การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและเป็นระบบ

Networking (เครือข่าย) เครือข่ายความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมและโครงการสาธารณสุขสงเคราะห์ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดและชุมชน ตามกรอบ “บวร” เป็นส่วนสำคัญในการทำให้โครงการต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จ

Knowledge (ความรู้) การพัฒนาความรู้และทักษะของแกนนำพระสงฆ์ และพหุภาคีที่เกี่ยวข้องกับการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ ทั้งความรู้ในเรื่องการบริการสังคม การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน การพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยให้แกนนำพระสงฆ์ และพหุภาคีสามารถทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคม

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการขับเคลื่อนงานพระสงฆ์แกนนำด้านสาธารณสุขสงเคราะห์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การสนับสนุนจากรัฐบาลควรมีนโยบายที่สนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมของพระสงฆ์แกนนำ เช่น การจัดสรรงบประมาณหรือทรัพยากรที่เพียงพอ

2) การสร้างเครือข่ายควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างพระสงฆ์แกนนำ และองค์กรภาครัฐ/เอกชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

3) การอบรมและพัฒนาควรจัดอบรมและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ให้กับพระสงฆ์แกนนำ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) การจัดทำแผนปฏิบัติการควรนำผลการวิจัยมาจัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนและมีเป้าหมายเฉพาะ เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การประเมินและติดตามผลควรมีการประเมินและติดตามผลการดำเนินงานของพระสงฆ์แกนนำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมควรกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือและการสนับสนุนที่แข็งแกร่ง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาผลกระทบควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวของการทางการพัฒนากิจการด้านสาธารณะสงเคราะห์ เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพและความยั่งยืน

2) การเปรียบเทียบกับกรณีอื่นควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีอื่นในภูมิภาคหรือระดับประเทศเพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุด

3) การสำรวจความคิดเห็นควรสำรวจความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากพระสงฆ์แกนนำและชุมชนเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเป็นประโยชน์

References

- Jongwutthiwet, N. (2007). *Concepts and Approaches for Community Development Bangkok: Department of Community Development*. Ministry of Interior.
- Kemmis, S & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer* (3rd ed.). Deakin University.
- Kittiworamedhi, P. (2023). The Development of Public Welfare Work according to the Reform Plan of Buddhist Affairs by Sangha Administrators in Sa Kaeo Province. *Journal of Buddhist Innovation and Management*, 4(3), 55–69.
- Laping, U. (2024). Developing Networks and Strengthening Buddhist Missionaries in the Mekong River Basin. *Journal of Buddhist Psychology*, 9(1), 15–25.

- Payutto, P. A. (1995). *Buddhadhamma: Natural Laws and Values for Life*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Srisangnam, P. (2019). Capacity development for Buddhist monks: Towards sustainable community welfare. *Asian Social Work and Policy Review*, 13(1), 28–43.
- Thananithichot, S. (2017). Buddhist temples and economic resources: Challenges in contemporary Thai society. *Journal of Buddhist Studies*, 24(2), 45–67.
- Visudho, P. (2020). The Role and Importance of Monks in Public Welfare Management Mahachulalongkornrajavidyalaya University. *Journal of Liberal Arts, Rajamangala Suvarnabhumi University*, 12(2), 449–460.